

УДК 78.2У; 79.2

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/98-1-6>**Усеїн БЕКІРОВ,***orcid.org/0000-0001-6766-3923*

доктор філософії з музичного мистецтва

докторант

Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв

(Київ, Україна) *usyabek@gmail.com*

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МУЛЬТИМЕДІЙНОСТІ НА ПРИКЛАДІ ОПЕРИ «ВИШИВАНИЙ. КОРОЛЬ УКРАЇНИ»

Статтю присвячено дослідженню концептуальних засад мультимедійності в сучасному музично-театральному мистецтві на прикладі опери Алли Загайкевич «Вишиваний. Король України». Актуальність роботи зумовлена активними трансформаційними процесами в оперному жанрі початку ХХІ століття, пов'язаними з інтенсивною інтеграцією цифрових, електронних та інтерактивних технологій у традиційну оперну структуру. Мультимедійна опера розглядається як гібридна форма, що продовжує ідею *Gesamtkunstwerk*, але в нових умовах цифрової культури, де медіа перестають виконувати допоміжну функцію і стають повноцінними складниками драматургії.

У статті здійснено огляд провідних теоретичних концепцій мультимедійності та медіакультури (М. Маклюєн, Л. Мановіч, В. Флуссер, Д. Болтер і Р. Грусін, П. Віріліо) з метою їх адаптації до аналізу сучасної української опери. Особливу увагу приділено поняттям медіагібридності, ремедіації, технічного образу, прискорення часу та трансформації простору. На основі цих підходів опера «Вишиваний. Король України» осмислюється як багатосаровий мультимедійний твір, у якому музика, вокал, електроніка, відеопроєкції, світлові рішення та сценографія формують єдиний художньо-драматургічний простір.

Проаналізовано специфіку застосування *Live Electronics*, електроакустичних звукових ландшафтів, багатоканальної акустики та безперервного (*through-composed*) розвитку музичної форми. Показано, що мультимедійні засоби виконують не декоративну, а структуроутворюючу функцію, моделюючи психологічні стани героя, динаміку історичного часу та напруження епохи. Образ Вільгельма фон Габсбурга (Василя Вишиваного) інтерпретується як множинна ідентичність, що розкривається через нашіарування різних медіарівнів – документальних, візуальних, звукових і сценічних.

Окремо проведено порівняльні паралелі з практиками західного мультимедійного музичного театру, зокрема з операми Мередіт Монк, що дозволяє визначити експресіоністичну природу драматургії, відмову від номерної структури та орієнтацію на психологічний театр станів. У висновках наголошено, що опера Алли Загайкевич є знаковим явищем українського музичного мистецтва, демонструє високий рівень інтеграції національної історичної тематики у глобальний контекст медіа- та авангардного мистецтва й відкриває перспективи подальших музикознавчих досліджень мультимедійності в опері ХХІ століття.

Ключові слова: мультимедійність, мультимедійна опера, опера, технічні засоби, українські автори, А. Загайкевич, С. Жадан, Р. Держипільський.

Usein BEKIROV,*orcid.org/0000-0001-6766-3923*

Doctor of Philosophy in Musical Arts,

Doctoral Student

National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

(Kyiv, Ukraine) *usyabek@gmail.com*

CONCEPTUAL PRINCIPLES OF MULTIMEDIAITY ON THE EXAMPLE OF THE OPERA “VYSHYVANYI. KING OF UKRAINE”

The article is devoted to the study of the conceptual foundations of multimedia in contemporary music-theatre art, using Alla Zagaykevych's opera *Vyshyvanyi. King of Ukraine* as a case study. The relevance of the research is determined by the intensive transformational processes in the operatic genre of the early twenty-first century, associated with the active integration of digital, electronic, and interactive technologies into the traditional operatic structure. Multimedia opera is examined as a hybrid artistic form that continues the idea of *Gesamtkunstwerk* under the conditions of digital culture, in which media cease to function merely as auxiliary elements and instead become full-fledged components of dramaturgy.

The article provides an overview of key theoretical concepts of multimedia and media culture (M. McLuhan, L. Manovich, V. Flusser, J. D. Bolter and R. Grusin, P. Virilio) with the aim of adapting them to the analysis of contemporary Ukrainian

opera. Particular attention is paid to the notions of media hybridity, remediation, the technical image, acceleration of time, and transformation of space. On the basis of these approaches, Vyshyvanyi. King of Ukraine is interpreted as a multilayered multimedia work in which music, vocal performance, electronics, video projections, lighting design, and scenography form an integrated artistic and dramaturgical whole.

The study analyzes the specific use of live electronics, electroacoustic soundscapes, multichannel spatial sound systems, and continuous (through-composed) musical development. It is demonstrated that multimedia means perform not a decorative but a structural function, modeling the psychological states of the protagonist, the dynamics of historical time, and the tension of the epoch. The image of Wilhelm von Habsburg (Vasyl Vyshyvanyi) is interpreted as a manifestation of multiple identity, revealed through the layering of different media levels—documentary, visual, sonic, and theatrical.

Special emphasis is placed on comparative parallels with Western practices of multimedia music theatre, particularly the operas of Meredith Monk, which makes it possible to identify the expressionist nature of the dramaturgy, the rejection of the traditional number-based structure, and an orientation toward a psychological theatre of states. The conclusions emphasize that Alla Zagaykevych's opera represents a landmark phenomenon in Ukrainian musical art, demonstrating a high level of integration of national historical subject matter into the global context of media and avant-garde art, and opening new perspectives for further musicological research on multimedia opera in the twenty-first century.

Key words: *multimediality, multimedia opera, opera, technological means, Ukrainian authors, A. Zahaikevych, S. Zhadan, R. Derzhypilskyi.*

Постановка проблеми. Мультимедійна опера (Multimedia Opera) представляє сучасну гібридну форму музично-сценічного мистецтва. Її сутність полягає в органічній інтеграції традиційних елементів опери, а саме, музики, драми, вокалу та сценографії із новітніми цифровими, електронними та інтерактивними технологіями.

Концептуально цей жанр є логічним розвитком ідеї Gesamtkunstwerk (всеохоплюючого твору мистецтва), вперше сформульованої Ріхардом Вагнером. Однак, у контексті ХХІ століття, ця ідея набуває нової якості: цифрові та електронні медіа перестають бути лише допоміжними елементами чи декоративним тлом. Навпаки, вони стають повноправними учасниками драматургічного процесу, активно формуючи зміст та форму вистави.

Ключовими художніми та технологічними характеристиками можуть бути різні складові. Мультимедійна опера визначається низкою специфічних рис, які суттєво відмежовують її від класичного оперного репертуару, приміром, інтеграцією цифрових технологій. Жива електроніка (Live Electronics), як прийом, передбачає використання комп'ютерних засобів для обробки акустичного звуку в момент виконання (in real time). Завдяки цьому голоси солістів, інструментальні партії або перкусійні ефекти можуть бути модифіковані, накладені в шари, просторово локалізовані або деформовані. Результатом є створення унікального, часто абстрактного звукового ландшафту (Soundscape). Аналіз теоретичних положень мультимедійності, який використовується при загальному аналізі спрямованості опери Алли Загайкевич «Вишиваний. Король України» є актуальним для сучасного музикознавства.

Аналіз досліджень. Одним і перших значення медіа та комунікації вивчав канадський філософ, дослідник М. Маклюен (М. Маклюен, 1989: 9). У праці «Медіум є повідомленням» автор розкрив одну із форм комунікації, яка впливала на суспільство більше, ніж зміст, або здатність сучасних технологій з'єднувати світ у єдиний інформаційний простір. Майже у середині ХХ століття дослідник акцентував увагу на візуальній перспективі як світі єдиного та однорідного простору (М. Маклюен, 1989: 9).

Звичайно, що з цих часів є й інші загальні концепції мультимедійності, цифрової культури й медіа-арту. Зокрема, американський культуролог українського походження, дослідник цифрової культури, медіатеоретик і один із найвпливовіших авторів у галузі нових медіа Лев Мановіч з роботою «Мова нових медіа», де розкривається поняття медіа-гібридизації [8].

Чесько-німецько-бразильський філософ, культуролог і теоретик медіа Вілем Флуссер [3, 4, 5], який спеціалізувався на технічних образах і цифровій культурі. Концепція ремедіації належить Д. Д. Болтеру і Р. Грусіну. Пол Віріліо розглядав технології, швидкість і візуальність [14].

Цифрові засоби використовуються для відображення психологічного реалізму та емоційного надламу. Мультимедіа ефективно візуалізує внутрішні конфлікти, кошмари та галюцинації персонажів. Т. Маховер [7] є одним із піонерів мультимедійної та «інтерактивної» опери. Його твір «Death and the Powers» [11] відзначається експресіоністичною естетикою, де він поєднав традиційну оперу з цифровими технологіями (сенсорами, робототехнікою, відеопроекціями, VR, штучним інтелектом), а саме з роботами та інтер-

активними декораціями [11], а в іншому творі «VALIS» із електронікою та мультимедійним простором [12]. Тобто, мультимедійність сприяє використанню екранів, є комплексним художнім методом, який робить технології невід'ємною частиною драматичної та музичної дії.

Музичний простір може формуватися машинами, звуками та об'єктами. Приміром, інсталяційна версія музично-театрального проекту “Stifters Dinge”, де немає акторів і виконавців [13].

Опері А. Загайкевич присвячені статті українських дослідниць (П. Кордовська, О. Скворцова). Дослідниця П. Кордовська аналізує постановку як важливу подію для сучасного українського оперного мистецтва [1]. У статті О. Скворцової опера «позиціонується як прецедент створення нової оперної парадигми, котра насичена алюзіями-зв'язками з усім буттям жанрової моделі опери, мультикультурними спрямуваннями сучасної культури, світоглядними пошуками сучасності та її звуковою «аурою», яка створюється зокрема залученням засобів електроакустики, алгоритмами осмислення сутності та специфіки ролі виконавця у творчому процесі втілення музичного твору» [2].

Метою цієї статті є розгляд концептуальних положень мультимедійності різних дослідників і їхнє можливе застосування для аналізу опери Алли Загайкевич «Вишиваний. Король України».

Виклад основного матеріалу. Сучасна історична опера, що часто визначається як авангардна або мультимедійна опера, «Вишиваний. Король України» була поставлена 2021 року у Харківському національному академічному театрі опери та балету імені М. В. Лисенка. Вона стала однією з найрезонансних подій українського музичного театру. Автором цього визначного твору є одна з провідних українських композиторок, майстриня електроакустики А. Загайкевич. Реалізація задуму стала можливою завдяки співпраці з видатним українським поетом, письменником, музикантом С. Жаданом. Його вклад полягав у створенні лібрето. Крім того, співпраця з режисером-постановником один із провідних українських театральних режисерів, художній керівник Івано-Франківського драмтеатру Р. Держипільським активізувала передачу сучасного матеріалу.

Слід відзначити, що це спільний мистецький проєкт України та Австрії. Ознайомившись докладно з цим твором можна зробити певні висновки. Він виходить за межі традиційного оперного канону. Одразу привертає увагу жанрово-стильовий синтез та не менш цікавий та

важливий елемент – інтеграція мультимедійних технологій. Дослідження цього феномену безперечно є актуальним для розуміння шляхів розвитку української опери, а також її здатності до трансформації та втілення глобальних художніх тенденцій і, водночас, до переосмислення національно-історичного змісту.

Зарубіжні дослідники (П. Віріліо, М. Маклюен, Л. Мановіч, В. Флуссер та інші) спеціалізуються на різних проблемах мультимедійності. Кожна концепція містить дотичні аспекти, що можемо застосовувати для характеристики мультимедійного твору.

Зокрема, В. Флуссер стверджував, що сучасна культура переходить від письма до технічних образів (фото, відео, проєкцій, цифрової візуальності) [3, 4, 5]. Звертаючись до опери «Вишиваний», можемо переконатися, що в ній активно застосовано відеопроєкції, мультимедійні екрани, цифрові візуальні композиції. Крім того, робота світла є самостійним образотворчим шаром. Це дає можливість трактувати сучасну оперу як «класичний» музичний жанр, хоча при цьому і медіахудожній простір, в якому технічні образи взаємодіють із живим співом та драматургією.

Якщо використовувати теоретичні положення В. Флуссера, то опера «Вишиваний» реалізує модель культури технічних образів. Тут цифрові візуальні медіа ілюструють події, формують автономний рівень сенсів. Сцена часто відмовляється від статичних декорацій, а фізичні елементи замінюються або доповнюються динамічними відеопроєкціями, анімацією чи 3D-мапінгом (Video Mapping). Ці візуальні елементи є рухливими та мінливими, що дозволяє швидко відображати внутрішній психологічний стан героїв або імітувати хаотичні події зовнішнього світу. Це стосується, приміром, зображення війни чи неспокійного вокзалу, як в опері «Вишиваний. Король України» (А. Загайкевич, 2021: 6).

Дослідник В. Флуссер (В. Флуссер, 2011: 5) вважав, що апарат (камера, технічна система) задає рамки, в яких мислить автор, тобто програма апарату, драматургія є навігацією у медіапросторі. У «Вишиваному» мультимедійні технології визначають темп сцен з характерними переходами між подієвими площинами і стають засобами візуалізації внутрішніх переживань героя. Тобто драматургія мислиться як навігація у технічному образному просторі, що відповідає флуссерівському підходу до візуалізації. Технічні образи в «Вишиваному» структурують саму драматургію, що відображає флуссерівське уявлення про апарат як програму культурного виробництва.

Едвард-Габсбург, ерцгерцог, австрієць, українець, поет, офіцер, отже, людина між культурами та ідентичностями. У мультимедійній опері цей образ передає «множинність» через медіаможливість. Логічно поєднуються документи і художність з використанням цифрових образів, ніби «нашаровуються» історичні пласти.

Крім того, мультимедійність за теоріями Л. Мановіча, Болтера здатні до реконструкції біографії через різні медіа. У виставі одночасно працюють кінематографічні фрагменти, документальні відеоматеріали, оперний спів, театральна драматургія, сценічні інсталяції. Це є класичною ремедіацією, коли один медіум переосмислюється через інший, приміром, у такій послідовності: фото – відео – сцена – музика. Таке поєднання дозволяє представити Едварда-Вишиваного як багатозарову історичну фігуру, чия ідентичність складається з «медіарівнів».

Мультимедійна структура опери «Вишиваний» відповідає поняттю медіагібридності Л. Мановіча: різні медіа не співіснують, а взаємно формують нову якість оповіді. Застосовується складна багатоканальна акустична система. Вона дозволяє точно керувати просторовим розташуванням звуку, буквально занурюючи глядача у вир сценічних подій і перетворюючи його на активного реципієнта звукового простору. Опері характерний наскрізний розвиток (Through-composed). Відбувається свідомий відхід авторів від традиційної номерної структури, від чітких арій, речитативів, хорів). Музика, світло та відео-ефекти розвиваються в безперервному, кінематографічному потоці, підтримуючи високий рівень драматичної напруги.

У цьому контексті мультимедійна природа опери «Вишиваний. Король України» (А. Загайкевич, 2021: 6) органічно доповнює її лірико-психологічну експресіоністську модель. Якщо відмова від традиційної номерної структури, використання наскрізного розвитку та атональної експресивності формують внутрішній психологічний простір героя, то мультимедійні засоби розширюють цей простір у візуально-технічний вимір, характерний для новітнього музичного театру. Відеопроекції, документальні фрагменти, цифрова сценографія й інсталяційні елементи передають багатозаровий медіапростір. Це відповідає концепції медіагібридності Л. Мановіча. У такій логіці різні медіа не просто співіснують поруч, а взаємно ремедіюють одне одного, утворюючи нову якість оповідності: психологічний конфлікт героя передається не лише музикою, а й технічними образами, у дусі ідей В. Флуссера

про домінування технічної візуальності в сучасній культурі.

Саме тому двочастинна монументальна архітектоніка твору функціонує як драматургічний каркас, як структура медіа-процесу, у якому кульмінації музична й візуально-мультимедійна доповнюють одна одну. У фінальній частині технічні образи, відеоряд та світлові акценти різко заострюють психологічну напругу, підкреслюючи катастрофічний фінал і завершуючи трагічний шлях Вишиваного в синтезованому полі музики, драматургії та цифрових медіа.

В основу лібрето закладено біографічні дані Вільгельма фон Габсбурга. Він був відомим в історії як Василь Вишиваний. Хоча був австрійським ерцгерцогом, який свідомо обрав українську національну ідентичність та став полковником Січових Стрільців. Ця значна постать втілює дихотомію між європейським аристократичним походженням та глибоким патріотизмом. Це має потужний драматургічний конфлікт особистості, яка перебувала в епіцентрі напруженого зіткнення між імперіалістичними та національно-визвольними ідеологічними векторами. Слідуючи за М. Маклюеном «медіум є повідомленням», як в опері А. Загайкевич не просто розповідається про історичну постать, а події розкриваються засобами нових медіа, мультимедійність акцентує сучасне бачення історії. Цифрова сценографія підкреслює розірваність ідентичності Вишиваного. Звукові електронні шари передають відчуття «переписування історії».

Тобто, в опері «Вишиваний. Король України» медіум стає самостійним змістом, формуючи сприйняття образу героя, що відповідає ідеям М. Маклюєна.

Звертаючись до оперної класики ХХ століття, виокремлюються роботи американської композиторки, режисерки М. Монк. Вона працює на межі опери, перформансу, відеоарту та експериментального вокалу. У її виставах поєднуються живий голос, рух, світло, відеопроекції й мінімалістичної сценографії («Quarry», 1976 і «ATLAS», 1991: 10).

В опері А. Загайкевич (А. Загайкевич, 2021: 6) є спільні й відмінні риси, які допоможуть у подальшій роботі з аналізом. Можемо відмітити спільність драматургічної моделі двочастинності при трансформації героя. У твоєму описі опера «Вишиваний» вибудована за принципом двох великих драматургічних фаз, а саме, формування героя і піднесення; катастрофа й загибель. В операх М. Монк «ATLAS» і «Quarry» [10] простежується така сама стратегія, де перша частина є ста-

новленням, пошуком ідентичності, рухом героя, а друга частина збігається із руйнацією світу, кризою, колапсом гуманістичного ідеалу.

Хоча М. Монк також працює з біографічним або псевдодокументальним матеріалом, внутрішній шлях героя подається через зміну станів, а не через класичну сюжетність. Це зближує її оперну драматургію з експресіоністською моделлю «Вишиваного».

В опері А. Загайкевич «Вишиваний» структура також будується на контрасті між фазою ідентичності та фазою руйнації, що підкреслюється електронними трансформаціями звуку. Це спільний принцип «психологічного оперного театру».

Тут виникають паралелі із М. Монк, яка взагалі прибирає номерну структуру. У неї вокал і сцена працюють як один потік. Її музичний театр не розділяє площину на арії, ансамблі. У «Вишиваному» панує безперервний драматичний розвиток. Обидві моделі є «анти-номерні», побудовані на transition, тобто станах.

У Загайкевич електронний шар і оркестр формують безперервну інтонаційну тканину. Вона також руйнує традиційний поділ, створюючи драматургію «станів» та «енергетичних зон». Це ідентичний принцип.

В мультимедійних операх електроніка використана як повноправний драматургічний засіб. Хоч електроніка у М. Монк не завжди технологічно складна, вона послідовно інтегрується в драматичну структуру, створюючи середовище, в якому герой існує. У «Quarry» електронні звуки, шумові поля, ритмічні імпульси моделюють історичну катастрофу, схоже як у «Вишиваному» електроніка передає образ війни, тиску, переслідування. Тому виокремлюються: Live electronics, soundscape, процесинг акустичних інструментів, шумові комплекси як носії символічного навантаження. У Загайкевич електроніка буквально будує драматургію.

Для мультимедійних опер характерна експресіоністична естетика з музичною напругою. Тут згадуємо, що М. Монк не є атоналісткою, але теж працює із психологічно загостреним вокалом, напруженими вокальними криками, ламаними структурами, які функціонують як чистий театральний експресіонізм. Образи катастрофи, дегуманізації та зламу суб'єкта (особливо в «Quarry») відлунюють ті ж експресіоністські стратегії [10].

В опері А. Загайкевич експресіоністичність є не лише інтонаційна, а й технологічна. Це стосується акустики-дисонансів, що пов'язані із передачею психологічного болю; електроніка розкриває образи загрози, часу, тиску; оркестрові

кластери підкреслюють історизм, історичну силу.

Аналізуючи оперу А. Загайкевич, актуалізуємо ключові ідеї французького філософа, урбаніста і теоретика технологій П. Вірілію. Він був відомий своїми дослідженнями впливу швидкості та технологій на суспільство, культуру і мистецтво. Так, в опері електроніка, Live Electronics, відеопроекції та звукові ефекти транслують відчуття прискореного історичного часу, коли події, що були пов'язані із героєм (війна, еміграція, арешт), сприймаються як миттєві, майже «стиснені» у часі. П. Вірілію вважав, що нові медіа змінюють сприйняття простору [14]. У «Вишиваному» сценографія, інтеграція відео та звукопросторові ефекти змінюють, динамізують простір, у якому герой рухається, але одночасно його обставини і обмеження відчуються гостріше. Дослідник розглядав технічні засоби як фактор, що прискорює історичні процеси та драматичні конфлікти. Електроакустика і шумові комплекси у опері підсилюють відчуття неминучої катастрофи та політичного тиску, роблячи історичний хаос більш «відчутним» і напруженим для глядача.

В опері дві частини (формування героя – катастрофа) через технологічні ефекти подані як стислі у часі драматичні лінії, що підкреслює психологічне напруження та хаос епохи. Концепція П. Вірілію тут допомагає пояснити, чому цифрові та електронні елементи опери не декоративні, а інтегровані в драматургію, формуючи новий досвід переживання історії.

Відповідно концепції П. Вірілію можемо трактувати мультимедійні елементи опери «Вишиваний. Король України» як активні складові загальної драматургії. Так, електроніка, відео та різні ефекти працюють на те, щоб вплинути на передачу часу, модифікувати простір і підсилити психологічне сприйняття катастрофи. Взагалі його концепція присвячена ефекту прискорення у передачі історичного досвіду, а в опері це посилює трагізм долі головного героя.

Висновки. Опера «Вишиваний. Король України» може бути розцінена як одна з оригінальних творів національного музичного репертуару, хоча її специфіка відповідає естетиці комплексного, багатовекторного мистецького висловлювання. Її поява засвідчила здатність українського оперного мистецтва до інтеграції у світовий контекст музичного авангарду. Цей твір функціонує як своєрідна лабораторія інновацій, що підтверджує відкритість національної академічної сцени до експериментальних форм та передових технологічних рішень, які відповідають естетичним запитам XXI століття.

Художній результат, досягнутий творчим тандемом А. Загайкевич і С. Жадана, є прямим наслідком органічного синтезу низки новаторських елементів. Зокрема, технологічній інтеграції із застосуванням Live Electronics (живої електроніки) для динамічного та деформованого звукового ландшафту. У вокальній драматургії використання техніки Sprechstimme (співо-мови) підсилює психологічну напругу та експресіоністичну естетику. Сценічний символізм забезпечується метафоричністю триярусної сценографії, що додає драмі історизму.

Відзначено, що завдяки цьому синтезу, опера досягає максимальної драматичної концентрації та глибокої історичної рефлексії, увиразнюючи трагедію особистості на тлі епохальних потрясінь. Опера успішно демонструє, що сучасна

українська академічна музика має потенціал не лише для глибинного переосмислення складних національних міфів та історичних постатей (зокрема, контрверсійної постаті Габсбурга), але й для функціонування як провідна лабораторія інноваційних музично-театральних технологій. Її детальний аналіз відкриває нові перспективи для ґрунтовних музикознавчих досліджень у таких ключових напрямках з вивчення способів органічного поєднання різномірних музичних мов та стилів, аналізу мультимедійності з механізмами інтеграції цифрових медіа в оперну структуру в академічній музиці ХХІ століття. Твір є знаковою віхою розвитку українського оперного мистецтва, що підтверджує художній рівень та новаторський потенціал сцени і може бути вивченим за критеріями мультимедійного.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кордовська П. «Вишиваний. Король України»: Le Roi est mort, vive le Roi? – Kyiv Daily. *Kyiv Daily*. URL: <https://kyivdaily.com.ua/vishivaniy-korol-ukraini-2/> (дата звернення: 29.12.2025).
2. Скорцова О. Вишиваний. Король України А. Загайкевич: Національна опера на шляху формування нової парадигми жанру. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 47, том 4. С. 22–28. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-4>.
3. Flusser V. *Into the Universe of Technical Images*. Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 2011. 225 p.
4. Flusser V. *Towards a Philosophy of Photography*. Reaktion Books. 1999. 176 p.
5. Flusser V. *Writings*. Minneapolis, MN : University of Minnesota Press, 2002. 270 p.
6. Kharkiv OPERA. Вишиваний. Король України – 2021, 2024. . *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kLFGx1AVKWc> (дата звернення: 29.12.2025).
7. Machover T. *Death and the Powers*. MIT Media Lab, 2021. 67 p.
8. Manovich L. *The Language of New Media*. Cambridge ; London : The MIT Press, 2000. 355 p.
9. Marchand Ph. *Marshall McLuhan: The Medium and the Messenger*. New York : Ticknor & Fields, 1989. 320 p.
10. Meredith Monk. *Meredith Monk*. URL: <https://www.meredithmonk.org/> (date of access: 29.12.2025).
11. Peter A. Torpey Digital systems for live multimodal performance in *Death and the Powers*. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 2012. Vol. 8, No. 1. P. 109–123. DOI: 10.1386/padm.8.1.109_1.
12. Peter Torpey. *Death and the Powers Trailer*, 2020. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WS2tYB0Gghk> (date of access: 25.12.2025).
13. Ruhrtriennale. Heiner Goebbels: Stiftern Dinge – The Unguided Tour, 2014. *YouTube*. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Iv0vV_LUx5k (date of access: 29.12.2025).
14. Virilio P. *Biography*. *European Graduate School*. URL: <https://pact.egs.edu/biography/paul-virilio/> (date of access: 29.12.2025).

REFERENCES

1. Kordovska P. «Vyshyvanyi. Korol Ukrainy»: Le Roi est mort, vive le Roi? [“Vyshyvanyi. King of Ukraine”: The king is dead, long live the king?] *Kyiv Daily*. URL: <https://kyivdaily.com.ua/vishivaniy-korol-ukraini-2/> (accessed: 29.12.2025). [in Ukrainian].
2. Skvortsova, O. (2022). *Vyshyvanyi. Korol Ukrainy A. Zahaikevych: Natsionalna opera na shliakhu formuvannia novoï paradyhmy zhanru* [Vyshyvanyi. King of Ukraine by A. Zahaikevych: National Opera on the Way to Forming a New Genre Paradigm]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk* № 47, Vol. 4, 22–28. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/47-4-4> [in Ukrainian].
3. Flusser V. (2011) *Into the Universe of Technical Images*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 225 p.
4. Flusser V. (1999) *Towards a Philosophy of Photography*. London: Reaktion Books, 176 p.
5. Flusser V. (2002) *Writings*. Minneapolis, MN: University of Minnesota Press, 270 p.
6. Kharkiv OPERA (2024) *Vyshyvanyi. King of Ukraine*. *YouTube*. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kLFGx1AVKWc> (accessed: 29.12.2025).
7. Machover T. (2021) *Death and the Powers*. MIT Media Lab, 67 p.
8. Manovich L. (2000) *The Language of New Media*. Cambridge; London: The MIT Press, 355 p.
9. Marchand Ph. (1989) *Marshall McLuhan: The Medium and the Messenger*. New York: Ticknor & Fields, 320 p.
10. Meredith Monk *Meredith Monk*. URL: <https://www.meredithmonk.org/> (accessed: 29.12.2025).

11. Torpey P. A. (2012) Digital systems for live multimodal performance in Death and the Powers. *International Journal of Performance Arts and Digital Media*, 8(1), 109–123. DOI: 10.1386/padm.8.1.109_1.

12. Torpey P. (2020) Death and the Powers Trailer. YouTube. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=WS2tYB0Gghk> (accessed: 25.12.2025).

13. Ruhrtriennale (2014) Heiner Goebbels: Stiftern Dinge – The Unguided Tour. YouTube. URL: https://www.youtube.com/watch?v=Iv0vV_LUx5k (accessed: 29.12.2025).

14. Virilio P. Biography. European Graduate School. URL: <https://pact.egs.edu/biography/paul-virilio/> (accessed: 29.12.2025).

Дата першого надходження статті до видання: 16.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 05.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 25.05.2026

Стаття поширюється на умовах
ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

